

IOK/30/2018

27.4.2018

Lausuntopyyntö: Luonnos Suomen ensimmäiseksi raportiksi vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD) täytäntöönpanosta

Ihmisoikeuskeskuksen lausunto

Ihmisoikeuskeskus kiittää ulkoministeriötä mahdollisuudesta lausua vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen raporttiluonnoksesta.

YK:n vammaisyleissopimuksen 33(2) artiklan tehtävät on osoitettu eduskunnan oikeusasiamiehelle, Ihmisoikeuskeskukselle ja sen valtuuskunnalle, jotka yhdessä muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.

Ihmisoikeuskeskus keskittyy lausunnossaan kommentoimaan raporttiluonnoksen tekstiä 33(2) artiklaan liittyviltä osilta.

Ihmisoikeuskeskuksen lausunnon liitteenä on vammaisten ihmisoikeuskomitean (VIOK) lausunto raporttiluonnoksesta.

Vammaisten ihmisoikeuskomitea (VIOK) on ihmisoikeusvaltuuskunnan pysyvä jaosto. Vammaisyleissopimuksen 33(3) artiklan veloitteen mukaisesti komitea on perustettu vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen osallistamista ja osallistumista varten.

Raporttiluonnoksen kohdat 573-579

Ihmisoikeuskeskus esittää tekstikohtien muokkausta seuraavasti:

573. Vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen osallistamista varten ihmisoikeusvaltuuskunnan alaisuuteen on perustettu pysyväksi jaostoksi vammaisten ihmisoikeuskomitea (VIOK). Komiteassa on viisi valtuuskunnan jäsentä ja kahdeksan valtuuskunnan ulkopuolista asiantuntijajäsentä. Nykyisellä toimikaudella (2016-2019) komiteassa on yhteensä 10 vammaista henkilöä, mukaan lukien puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

574. Ihmisoikeusvaltuuskunnan työjärjestyksen mukaan komitea voi tehdä esityksiä ja esittää näkemyksiään eduskunnan oikeusasiamiehelle ja Ihmisoikeuskeskukselle siitä, miten ne voisivat vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista ja sopimuksen täytäntöönpanotehtävien hoitamista kehittää. Itsenäisinä viranomaisina oikeusasiamiehellä ja Ihmisoikeuskeskuksella on täysimääräinen harkintavalta sen osalta, millaisiin toimenpiteisiin komitean esitykset johtavat. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies ja Ihmisoikeuskeskus voivat työjärjestyksen mukaan pyytää komitealta asiantuntija-apua heille kuuluvien vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanotehtävien hoitamiseksi. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi tarkastusten suorittaminen, lausunnot, aloitteet ja kannanotot sekä vammaisten oikeuksiin liittyvä tiedotus.

575. Vammaisyleissopimuksen 33(3) artikla edellyttää, että "...kansalaisyhteiskunta, erityisesti vammaiset henkilöt ja heitä edustavat järjestöt, on osallistettava seuraseurantamenettelyyn täysimääräisesti." Vammaisten ihmisoikeuskomitean toiminta ei ole rajattu yksistään seurantamenettelyyn, vaan heillä on mahdollisuus osallistua siihen, miten oikeusasiamies ja Ihmisoikeuskeskus toteuttavat vammaisyleissopimuksen muita täytäntöönpanotehtäviä eli vammaisten henkilöiden oikeuksien edistämistä ja suojelua.

Toimikauden aikana komitea on muun muassa tehnyt yhden esityksen Ihmisoikeuskeskukselle. Esityksessään komitea pyysi Ihmisoikeuskeskusta ryhtymään toimenpiteisiin sen edistämiseksi, että vammaisia henkilöitä osallistetaan paremmin sote- ja maakuntauudistuksen valmistelussa.¹ Esityksen johdosta Ihmisoikeuskeskus muun muassa päivitti vammaistyön toimintasuunnitelmaa siten, että vuoden 2018 aikana toteutetaan selvitys vammaisyleissopimuksen osallistamisvelvoitteen – (artiklojen 4(3) ja 33(3) – käytännön soveltamisesta kansallisella tasolla. Ihmisoikeuskeskus myös toimitti komitean esityksen eteenpäin sote- ja maakuntauudistuksesta vastaaville viranomaistoimijoille.²

Oikeusasiamies osallistaa komitean jäseniä muun muassa hoitaessaan kansallisen valvontaelimen (OPCAT) tehtävää. Oikeusasiamies voi harkintansa mukaan käyttää apunaan nimeämiään asiantuntijoita, kuten vammaisia henkilöitä, joilla on kansallisen tarkastustehtävän kannalta merkityksellistä asiantuntemusta. Komitean jäsenille on järjestetty koulutusta liittyen osallistumiseen kehitysvammaisten ja vammaisten henkilöiden asumisyksiköihin. Osa komitean jäsenistä on myös osallistunut tarkastuksille ja kokemukset ovat olleet molemmin puolin positiivisia.

576. Eduskunnan oikeusasiamies raportoi vuosittain vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisesta laillisuusvalvonnassa tehdyistä havainnoista eduskunnan oikeusasiamiehen vuosikertomuksen yhteydessä. Vastaavasti Ihmisoikeuskeskus raportoi vammaisten henkilöiden oikeuksien parissa tehdystä toiminnasta omassa toimintakertomuksessaan.

577. Artikla 33(2) tehtävien johdosta hallituksen esityksessä 284/2014 Ihmisoikeuskeskuksen resurssitarpeena pidettiin kolmea uutta virkaa. Vuoden 2016 budjetissa myönnettiin yksi uusi virka tehtävien hoitoa varten ja pieni korotus toimintamenoihin. Ihmisoikeuskeskuksen voimavarat eivät ole tällä hetkellä riittävät, vaan tavoitteena on hallituksen esityksen mukaiset henkilöresurssit.

578. Ihmisoikeuskeskus on osallistanut vammaisia henkilöitä ja heitä edustavia järjestöjä lausunnon laatimiseen raporttiluonnoksesta tilaamalla vammaisten ihmisoikeuskomitealta (VIOK) erillisen lausunnon, joka on lausuntomme liitteenä.

Mikko Joronen
asiantuntija

Liitteet

Liite 1: Vammaisten ihmisoikeuskomitean (VIOK) lausunto raporttiluonnoksesta.

¹ Vammaisten ihmisoikeuskomitean (VIOK) esitys Ihmisoikeuskeskukselle: https://ihmisoikeuskeskus-fi-bin.directo.fi/@Bin/07c997b6182138a789f12f68cf71685e/1524811385/application/pdf/4954175/VIOK_esitys_IOK_ja_IOV_20042017.pdf

² Ihmisoikeuskeskuksen vastaus esitykseen: https://ihmisoikeuskeskus-fi-bin.directo.fi/@Bin/83cf7f0a5379157f1f586e858252a502/1524811516/application/pdf/4954178/IOK_vastaus_VIOK_23052017.pdf